

papers

L'impeachment al Brasil

Maria Dantas

Quo vadis Europa?

Lluís Camprubí

Darién, Panamà, perseguida per defensar la llacuna

per Josep Ramon Giménez

La Roda de la Pau

per ciutadans anònims

L'aprenentatge d'una estada de solidaritat

Laura Vicens

Cinema: De fanatismes

Muriel Giménez

- 2 Des de la junta...
Josep Ramon Giménez
- 3 L'impeachment al Brasil
Maria Dantas
- 6 Quo vadis Europa?
Lluís Camprubí
- 9 Retalls de premsa
- 10 Darién, Panamà, perseguida per defensar la llacuna
per Josep Ramon Giménez
- 14 La Roda de la Pau
per ciutadans anònims
- 17 L'aprenentatge d'una estada de solidaritat
Laura Vicens
- 20 Cinema: De fanatismes
Muriel Giménez
- 23 Activitats Lliga

La insuportable relativitat de l'ésser humà

Les darreres investigacions sobre el cervell han descobert que aquest és tan mal·leable com la plastilina. També sembla que del conscient emana la voluntat i que aquesta obeeix malament quan el cervell s'estressa. El cas és que és preocupant observar dia rere dia com les persones diuen avui una cosa i al cap de no res en fan una altra de ben diferent. I això ens dóna malfiança, inestabilitat, ens trenca els esquemes. En el terreny personal ja és prou greu, perquè trastoca les relacions personals, però en el terreny públic, diria, és més greu, perquè les repercussions són col·lectives.

Els casos que ens semblen més freqüents passen a la política, potser perquè són més mediàtics. Potser hi ha qui recorda Jorge Verstrynge, un polític que comença la carrera política com a neofeixista i secretari general de l'Aliança Popular de Fraga Iribarne (el partit pre-PP), passa pel PSOE, el PCE i Izquierda Unida i acaba flirtejant amb Podemos i escrivint a El Viejo Topo. I Ramón Tamames fa el recorregut invers, de la militància del PCE, passa pel Centro Democrático y Social (antiga UCD de Suárez) i acaba a l'òrbita conservadora, proper al PP. Aquesta relativitat ideològica pot repercutir en l'entorn polític de qui els han anat acompanyant en el viatge, però és de curt abast. Com els canvis, evolucions o contradiccions que podem tenir en l'àmbit personal.

Ara bé, quan l'assot als valors el pateix un col·lectiu és moment de demanar responsabilitats. És reprovable que entre organitzacions que coincideixen en la lluita per la justícia global s'estableixi competència, en lloc de cooperació. No està bé. És inadmissible que militants situats a l'esquerra política, que s'omplen la boca de democràcia, estigmatitzin i vetin una molt bona conferenciant, també situada a l'esquerra, perquè van tenir amb ella un enfrontament personal a la universitat. És un frau que la Conselleria d'Exteriors no compleixi amb el pressupost de cooperació, pau i drets humans acordat al Pla Director pel 2017, amb 6 milions d'euros menys que els promesos, i que situï els diners de la solidaritat internacional en la tercera part dels que s'hi destinaven l'any 2008.

Si defensem uns valors, hem d'exigir responsabilitat, respecte i coherència amb el que es diu, amb els compromisos. Si no, on anirem a parar?

Josep Ramon Giménez

Revista Papers

Edita	Lliga dels Drets dels Pobles
Data d'edició	febrer 2017
Dipòsit Legal	B-23019-2007
Consell de redacció	Begoña Basterretxea, Josep Ramon Giménez, Rita Huybens, Núria Jané i Ester Garcia.
Correcció	Eva Perdiguer, Jordi Bellmunt, Laura Serrano i Marga Garriga
Revista quadrimestral	Verónica Bustos
Disseny on-line	

LLIGA DELS DRETS DELS POBLES

Adreça	Sant Isidre, 140 (Ca l'Estruch) 08208 SABADELL
Telèfon	93 723 71 02
Fax	93 168 58 71
Web	www.dretsdelpobles.org
Adreça electrònica	info@dretsdelpobles.org
Horari d'atenció al públic	De dilluns a divendres de 9 a 13h. i de 17 a 20h.

Disposem d'una biblioteca especialitzada en drets humans, desenvolupament, cultura de pau, política, món àrab i musulmà. La Lliga dels Drets dels Pobles no comparteix necessàriament l'opinió dels autors dels articles publicats en la revista. La Lliga dels Drets dels Pobles agrairà la reproducció i divulgació dels continguts d'aquesta revista sempre i quan se citi la font.

L'impeachment al Brasil

Maria Dantas

Jurista brasilera i activista social a Catalunya

Un fet: El Brasil viu un cop d'estat. Sí, una ruptura diferent de les clàssiques dels anys 60 i 80 a Amèrica del Sud, quan l'exèrcit es dividia i una part anava amb el gran capital, els mitjans de comunicació i l'ambaixada dels Estats Units, per tal d'interpretar el mateix guió, que consistia a assetjar l'edifici presidencial, arrestar (o matar) el president de torn i trencar l'ordre institucional. L'ardit es consolidava amb un poder judicial sense escrúpols. No hem d'oblidar els recents cops a Hondures (2009) i al Paraguai (2012).

L'any 2016, la presidenta, que havia estat escollida amb **54.483.045 vots**¹, va ser destituïda per una lectura, com a mínim elàstica, de la Constitució i enganys jurídics de tota mena.

Un cop d'estat "tou", sense tancs ni fusells. És important recalcar que l'*impeachment* és un judici polític i que només 49 dies després de la destitució de Rousseff, un dels principals arquitectes de l'*impeachment* va ser detingut per diversos crims de corrupció².

Els dos fonaments de l'*impeachment*

Abans que res, diem que l'Estat brasiler permet que l'*impeachment* tiri endavant per l'aplicació de l'article 85 de la Constitució Federal i el seu reglament, definit a l'article 9 de la Llei 1.079/50.

Però cal dir ben clar que Dilma Rousseff no va ser acusada de corrupció, sinó d'haver comès:

1) "Pedalades fiscals": maniobres

comptables per "maquillar" fuites en el pressupost i utilitzar fons dels bancs públics per pagar programes socials. Explico que les "pedalades fiscals" no són normes pressupostàries, i la seva infracció no pot esdevenir objecte d'un crim de responsabilitat. Aquestes maniobres infringeixen normes d'execució financera del pressupost, no pas el pressupost. Aquesta forma comptabilitat va ser practicada pels antecessors Fernando Henrique Cardoso i Lula da Silva, i el mateix Tribunal de Comptes de la Unió ho assumeix³.

2) **Decrets d'obertura de crèdits addicionals:** de valors molt elevats i sense l'autorització del Congrés, durant el 2014 i el 2015. Aquests decrets estaven autoritzats per l'article 4 de la Llei de pressupost del 2015⁴, no van augmentar les despeses, i més del 70 % dels crèdits addicionals van complir estrictament una determinació del Tribunal de Comptes de la Unió. Això implica que la presidenta es limitava a complir una obligació legal.

Però, qui ho va començar, tot això?

Cinc cèntims del Brasil: Som uns 200 milions de persones. El règim de govern és la democràcia; la forma d'estat, la federació; la forma de govern, la república, i el sistema de govern, el presidencialisme. Ens representen al Congrés Nacional 513 diputats dels quals **només 52 són dones**⁵ (tot i que les dones som més de la meitat de l'electorat brasiler, ocupem menys del 10 % dels escons) i 81 senadors, dels quals **només 13 són dones**⁶.

El Brasil va ser l'últim país americà a abolir l'esclavisme, fet que va propiciar l'endarreriment social, moral i ideològic. La burgesia brasilera sempre va tenir dificultat per acceptar el treballador (esclau) com a subjecte polític col·lectiu, capaç de lluitar pels seus drets. El racisme mata 70.000 joves negres cada any⁷ i la idea preconcebuda segons la qual ha d'haver-hi una subclasse de gent servil és força estesa al meu país. Encara avui hi ha gent que nega la dictadura, fins i tot hi ha parlamentaris que fan homenatges a torturadors⁸. Milions de persones sense terra són ostatsges d'una petita part de la població, un país amb la concentració més gran de terres del món, els més grans latifundis, amb manca de productivitat⁹. La misogínia i el masclisme són encara reafirmats per molts mitjans de comunicació¹⁰. Liderem el rànquing mundial de morts LGBTI¹¹. Aquí rau una part del perquè de tot plegat.

Convé destacar la ingerència dels lobbies dels terratinents, d'exmilitars d'ultradreta, de la "Bíblia". Tot plegat conforma l'agenda política brasilera, en gran part conservadora, reaccionària, i fins i tot amb discursos clarament feixistes.

La votació de l'*impeachment*: Dels 513 diputats, 367 van votar Sí, i dels

81 senadors, 61 van votar Sí. Segons [Transparència Brasil](#)¹², més de la meitat dels diputats són investigats per delictes de tota mena. Al Senat, 49 dels 81 senadors estan involucrats en investigacions, la majoria per corrupció.

El nou govern del Brasil té el **80% dels seus membres investigats judicialment**¹³. Dels 24 ministres, 15 són homes, blancs, rics, denunciats, investigats i condemnats per la justícia; aquesta és la perspectiva del govern de Michel Temer quan es va constituir. A hores d'ara, el mateix **president del Brasil ha estat citat 43 vegades en l'operació "Lava Jato"**¹⁴ (el cas de corrupció més gran a la història del país).

I el Partit dels Treballadors?

El segon mandat de Rousseff va ser horrible per a la gent pobre, però totes les meves crítiques no són per les raons que van motivar la seva destitució. Ha estat pèssima en matèria mediambiental i quant a la reforma agrària, va pujar els impostos... Però la paradoxa és que Dilma va caure pels seus encerts, no pas per les seves errades.

El PT es va allunyar de les seves bases, de la militància, es va burocratitzar,

es va convertir en elitista, no va fer res per combatre el monopoli dels mitjans de comunicació (O Globo), ans al contrari, va mantenir-los les subvencions milionàries. I la manca de democràcia en els mitjans de comunicació va ser cabdal per al triomf de *l'impeachment*. El PT va ser incapaç d'escollar la crítica, d'assimilar-la i de reaccionar-hi dialècticament. A propòsit de la corrupció, els governs Lula i Dilma van tenir bones iniciatives, com el portal de transparència, les auditories i la inversió en la Policia Federal, però van fallar en la comunicació política i en la gestió dels "guanys" dels seus alts càrrecs. El PT va pactar amb l'elit, tenia molta por de perdre el poder en cas de no pactar-hi, i ho va fer. Va agafar la deriva neoliberal.

Les polítiques socials de Lula ("[Brasil sense misèria](#)"¹⁵), tot i que van treure milions de persones de la pobresa, no van anar acompanyades de la necessària pedagogia social i van generar una onada consumista sense la imprescindible crítica envers el món globalitzat i el capitalisme. El PT, malgrat les seves arrels d'esquerres, va abdicar de les antigues sinergies amb els moviments socials, sindicats, universitats i entitats, que haurien estat importants en la base crítica i en la presa de consciència social del poble brasiler.

Tot i així, defenso la figura de Dilma Rousseff com a legítima presidenta del Brasil, que va patir un cop d'estat.

I què és el que no expliquen els grans monopolis de comunicació?

L'actual crisi política del Brasil va més enllà de les discrepàncies entre els partits de dreta i esquerra, sinó de desestabilitzar una nova aliança

geopolítica multicèntrica i multipolar creada amb UNASUR, CELAC, ALBA, BRICS, en contraposició a FMI, OEA, Banc Mundial, institucions estandard de l'imperialisme.

El Brasil és el país dels cops d'estat. Ara mateix me'n venen al cap 9 exemples, des del 1823. Governos anteriors a Rousseff també podien haver patit una destitució, però com que tenien el control de la Cambra, tot i que es va plantejar, *l'impeachment* no va tirar endavant.

Cal fer una especial referència a la cronologia del cop, des del 2007 fins al 2016, i en aquest sentit, vull posar en relleu la situació geopolítica preponderant del Brasil, amb els BRICS, el "[Banco de Desarrollo](#)"¹⁶, el *soft power*, amb el campionat mundial de futbol i les olimpíades, el descobriment d'una de les reserves de petroli més grans del món ("[Pré-sal](#)"¹⁷) i el blindatge jurídic estatal que va fer el govern Lula ([Llei 12.351, del 22/12/2.010](#))¹⁸. Va haver-hi l'escàndol de la PETROBRAS i el de Lehman Brothers, amb la consegüent crisi econòmica mundial, i els EUA van reactivar la seva flota naval en aigües sud-americanes; també vam conèixer els missatges filtrats de Wikileaks i Edward Snowden entre alts càrrecs de la política brasilera (l'actual president, per exemple) i la intel·ligència nord-americana (el 2013 [els Estats Units van punxar el telèfon de la presidenta Dilma Rousseff](#))¹⁹. El 2010, Lula deixa el poder amb un 80 % d'aprovació i Dilma guanya les eleccions; el PIB *in crescendo*; Dilma aprova la [Llei 12.527/2.011](#)²⁰, d'accés a la informació, que no va agradar a l'elit financera del país, i també la [Llei 12.683/12](#)²¹ (investigació i judici de delictes de blanqueig de diners). L'any 2014 el candidat del PSDB (Partit de la Socialdemocràcia Brasileira, l'actual partit del govern) perd les eleccions i Dilma comença el seu segon mandat amb un entorn polític precari i advers.

I el poble, què en diu, de tot això?

La dreta, l'esquerra i el feixisme van sortir al carrer. El front únic de les classes altes i mitjanes va fer una crida a les manifestacions. Les grans empreses, federacions i confederacions, i la premsa burgesa van organitzar les *manis* a favor de l'*impeachment* i van aconseguir el suport d'una part de la classe obrera, sobretot aquella que va pujar en l'escala de classes arran de les mesures socials dels últims anys.

Va haver-hi de tot a les manifestacions: els eslògans #ForaTemer i #ForaDilma. Gent demanant el retorn dels militars i la dictadura, famílies riques, obrers de tota mena, indígenes, jovent de les faveles. La participació de noves organitzacions de caire neoliberal va ser cabdal per donar ressò mediàtic a l'*impeachment*; n'és un bon exemple la invitació, per l'acusació, de diversos membres d'aquests moviments socials el dia de la votació de l'*impeachment* al Senat²².

El moviment d'ocupació de les escoles²³ (més de mil ocupacions) es va convertir en la principal resistència al nou govern.

I què ha fet, el nou govern?

Resumidament, les mesures antisocials del pla de govern²⁴ "Uma ponte para o futuro²⁵" afecten directament la classe obrera, pobra, negra, dona, LGBTI, indígenes, jubilats. El nou govern ha augmentat impostos, ha apujat l'edat de jubilació, ha congelat el pressupost de sanitat i d'educació. La bèstia negra, la PEC/55²⁶, que va ser aprovada per la Cambra i pel Senat (amb el mateix nombre de vots que el Sí a l'*impeachment*), congelarà les despeses socials²⁷ per 20 anys.

Noves eleccions o anul·lació de l'*impeachment*?

Les esquerres estan dividides. Penso que l'anul·lació de l'*impeachment* és el remei constitucional contra el cop d'estat, perquè més de 54 milions de persones ens sentim defraudades. Ara bé, és quasi impossible aconseguir-ho. Dependriem del STF (Corte Suprema²⁸). Perquè s'entengui aquí, seria com intentar que el Tribunal Constitucional aprovés el referèndum a Catalunya.

Molts de nosaltres lluitem per l'anul·lació de l'*impeachment*. I mirem cap al 2018, perquè aleshores hi hagi eleccions lliures, justes i transparents.

PD: La Justícia ha homologat les "delacions premiades"²⁹ dels directius d'Odebrecht, la major empresa contractista del Brasil. Uns 200 polítics van ser acusats per 77 empresaris d'haver rebut suborns a canvi de contractes.

El nou govern tremola.

- 1- <http://www.eleicoes2014.com.br/candidatos-presidente/>
- 2- http://brasil.elpais.com/brasil/2016/10/19/politica/1476892544_997459.html
- 3- http://brasil.elpais.com/brasil/2015/12/07/politica/1449510934_655994.html

- 4- http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_Ato2015-2018/2015/Lei/L13115.htm
- 5- <http://www2.camara.leg.br/a-camara/secretaria-da-mulher/coordenadoria-dos-direitos-da-mulher/a-bancada-feminina>
- 6- <http://www12.senado.leg.br/noticias/materias/2016/03/08/lugar-de-mulher-tambem-e-na-politica>
- 7- <http://www.seppir.gov.br/central-de-conteudos/noticias/novembro/o-racismo-no-brasil-e-escancarado-e-envergonhado-dizem-especialistas>
- 8- <https://www.youtube.com/watch?v=2UgUmV3Taxo>
- 9- <http://www.mst.org.br/nossa-historia/>
- 10- <http://veja.abril.com.br/brasil/marcela-temer-bela-recatada-e-dolar/>
- 11- <http://www.sdh.gov.br/assuntos/lgbt/dados-estatisticos>
- 12- http://www.bbc.com/portuguese/noticias/2016/03/160329_latimes_impeachment_rm
- 13- <http://www.brasil247.com/pt/247/poder/260736/Dos-24-ministros-de-Temer-15-sao-investigados-ou-citados-na-Lava-Jato.htm>
- 14- <http://www.bbc.com/portuguese/brasil-38292351>
- 15- <http://www.un.org/spanish/News/story.asp?NewsID=22647#.WJ4gQYwCtct>
- 16- <http://www.telesurtv.net/news/BRICS-ratifica-creacion-del-Banco-de-Desarrollo-este-2015-20150220-0030.html>
- 17- <https://diariodopresal.wordpress.com/o-que-e-o-pre-sal/>
- 18- http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_Ato2007-2010/2010/Lei/L12351.htm
- 19- <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/internacional/obama-ultima-timids-retocs-lagencia-seguretat-nacional-3018269>
- 20- <http://www.acesoainformacao.gov.br/assuntos/conheca-seu-direito/a-lei-de-aceso-a-informacao>
- 21- http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_ato2011-2014/2012/lei/l12683.htm
- 22- <http://g1.globo.com/politica/processo-de-impeachment-de-dilma/noticia/2016/08/acusacao-convida-30-pessoas-para-sessao-com-dilma-no-senado.html>
- 23- <http://www.politize.com.br/ocupacoes-de-escolas-entenda/>
- 24- http://brasil.elpais.com/brasil/2016/05/13/economia/1463168954_041090.html
- 25- http://pmdb.org.br/wp-content/uploads/2015/10/RELEASE-TEMER_A4-28.10.15-Online.pdf
- 26- <https://www25.senado.leg.br/web/atividade/materias/-/materia/127337>
- 27- http://brasil.elpais.com/brasil/2016/10/10/politica/1476125574_221053.html
- 28- <http://www.stf.jus.br/portal/principal/principal.asp>
- 29- <http://www.stf.jus.br/portal/principal/principal.asp>

Quo vadis Europa?

Lluís Camprubí

Expert en polítiques europees i responsable d'Europa i d'Internacional d'ICV

Europa (com la resta de nivells institucionals i jurisdiccionals, cadascun amb les seves especificitats i dificultats) és actualment un terreny hostil per a les forces socials i polítiques que es reclamen de la llibertat, la igualtat i la fraternitat. Domina un “nou constitucionalisme” on les normes que afecten centralment les condicions de vida de la gent no tenen mètode “constitucional”. I on hi ha un arranjament institucional a la UE on segueix la dualitat i la dislocació entre les polítiques de formació i regulació de mercat que (sigui en instàncies comunitàries o intergovernamentals) són a escala europea i les de protecció social (per “corregir els desajustos d’aquest mercat”) que romanen a escala estatal.

En l’actualitat múltiples crisis sacsegen el continent: l’especificitat de la crisi econòmica, la crisi de gestió de l’acollida de refugiats, la necessitat de confrontació de les derives autoritàries i reaccionàries de governs com el d’Hongria i Polònia, la gestió del Brexit, les pulsions de replegament nacional i nacionalisme econòmic, o el terrorisme gihadista. Unes crisis, diverses, amb un denominador comú, que no sembla prou interioritzat: part de la seva falta de solució ve de la manca de capacitat competencial comunitària, no del seu excés.

1. Les múltiples crisis

L’especificitat de la crisi a l’eurozona

La crisi econòmico-financera que va començar el 2008 va ser mundial, però a Europa, particularment a la Unió Econòmica i Monetària (UEM), s’ha prolongat i ha tingut una profunditat extrema. Un element central i agreujant de la crisi a la UEM han estat els desequilibris financers entre centre i perifèria (excedentaris-deficitaris) i els desequilibris dels fluxos de capital transfronterers, sense capacitat política per regular-los ni instruments públics per reciclar-ne excedents.

Aquesta especificitat de la crisi a l’eurozona (amb un impacte per al conjunt però diferenciat i divergent segons el país) ha posat també de manifest les falles en el disseny/arquitectura institucional: un banc central sense capacitat d’origen de prestamista d’última instància i amb un mandat limitat a l’estabilitat de preus; l’absència d’estabilitzadors automàtics que permetin absorbir xocs simètrics i asimètrics; la falta de mecanismes (no de mercat) de reciclatge d’excedents que puguin corregir divergències en les balances comercials i en els fluxos de capital entre països; i, la manca d’un govern econòmic (amb política i capacitat fiscal) comunitari

legitimant directament que respongui a l’interès de conjunt. Es té una moneda però 19 hisendes, sense capacitat fiscal ni transferències que puguin a través de la solidaritat generar convergència i en períodes de crisi, disposar de capacitat contracíclica. En un marc de confrontació d’interessos entre estats creditors i deutors i de domini de la lògica intergovernamental, aquesta manca d’instruments comunitaris, a més, fa que els estats centrin la seva estratègia competitiva en curses a la baixa en fiscalitat i estàndards.

Així, aquesta arquitectura de la UEM sumada a unes normes platejades per escenaris de bonança, una hegemonia ideològica neoliberal, i l’enfoc de competició entre països ha fet que l’única recepta per als països perifèrics endeutats hagi estat les polítiques de devaluació interna i austeritat extrema per intentar una consolidació fiscal contraproduent.

Gestió de l’acollida de refugiats

L’arribada de persones que busquen refugi i asil a Europa continua, malgrat hagin canviat les rutes. S’ha posat de manifest la insuficiència, les limitacions i la perversitat de l’actual sistema, així com l’hostilitat de molts estats membres que es troben segrestats políticament per l’agenda i el discurs de l’extrema dreta. El “pack” “Regulació Dublín + Acord de Schengen” fa que els països fronterers de la UE que reben en primer terme aquestes persones (que requereixen una protecció especial) hagin d’assumir en exclusiva la responsabilitat d’acollida i tramitació de l’asil. Aquest desajust facilita la desresponsabilització de molts estats membres i una dinàmica de conflicte i negociació a la baixa entre països, de manera que molts estats no estan assumint els mínims compromisos de reubicació i reassentament acordats.

Brexit

Al referèndum del Brexit van triomfar les tesis del replegament

nacional-estatal. Veiem a més que qui condueix i hegemonitza tant el debat com la concreció del resultat són les forces i vectors de la dreta populista, xenòfoba i reaccionària. I sembla que es consolida una proposta de Brexit dur, ja que el govern actual prefereix prioritzar eliminar la immigració comunitària i sortir del marc regulatori europeu, a seguir vinculat al mercat interior europeu i assumir-ne les 4 llibertats de circulació. I s'intueix, a partir de les propostes que es van coneixent, que l'estratègia competitiva del Regne Unit, en aquest escenari de confrontació entre territoris, serà el dumping, amb la baixada d'estàndards regulatoris, socials i fiscals, i on ja s'ha insinuat la possibilitat que esdevingui un paradís fiscal.

El perill de l'extrema dreta a Europa

Diferents forces de dreta extrema i/o de dreta nacional populista estan agafant una força significativa social-política-electoral en diversos països. Són forces que -tot i que diferents- comparteixen alguns trets: plantejaments liberals, confrontació identitària-nativista vers els diversos "altres", qüestionament dels marcs polítics supra-estats, replegament extrem amb nacionalisme econòmic, i manteniment de les estructures de poder domèstiques, entre altres. Aquestes forces suposen una amenaça per a la democràcia, i alhora representen alguns altres perills a vegades més invisibilitzats: la capacitat de substituir l'eix de conflicte vertical (de disputa del poder socioeconòmic) per l'horitzontal (entre territoris, comunitats i/o grups hu-

mans); la capacitat en alguns llocs per fixar els termes del debat i les propostes (hegemonia); el potencial per iniciar un procés de descomposició i desconnexió dels vincles amb la UE; i la dificultat sobrevinguda per part de les forces democràtiques de revertir la captura de vot i de la ciutadania que aconsegueix l'extrema dreta, una captura persistent un cop la persona ha assumit el seu marc conceptual i/o organitzatiu.

L'administració Trump

Trump suposa en primer lloc una amenaça a la democràcia, llibertats i drets dels ciutadans nord-americans. En relacions internacionals podem suposar un desplaçament i intensificació de la conflictivitat cap a la Xina. La desconnexió interessada de les institucions multilaterals i dels compromisos internacionals (climàtiques, econòmiques-comercials, i fins el sistema-ONU) pot impedir un abordatge mínimament efectiu dels principals reptes globals. Alhora que inhibeix els espais que poden evitar que conflictes econòmics-polítics-territorials-monetaris-comercials no es retroalimentin. Pel què fa a la Unió Europea sembla clar que en persegueix un debilitament (més o menys intencionat). Tampoc es pot menystenir la força destructiva de la "Internacional reaccionària", on l'administració Trump pot jugar un paper d'aglutinador dels actors dels diferents països.

2. La rellevància de la clivella política integració-demarcació

Totes aquestes crisis són també expressions de l'emergència i rellevància de l'eix (o clivella) de confrontació

política "integració - replegament" (o amb matisos diferents, també denominat integració -demarcació). Aquest eix ha anat prenent centralitat fruit dels desajustos provocats per la persistència de la desigualtat i per l'asimetria entre les àrees econòmiques i les àrees sota el paraigües político-democràtic de l'estat-nació. També fruit del reflux cultural identitàri-nativista, i fruit de les inseguretats i incerteses de futur de l'actual període.

Els perills de la descomposició i el replegament

No és impensable veure'ns abocats a una descomposició de la UEM i la UE de conseqüències funestes a tots nivells, si les falles institucionals fonamentals no són abordades i les tensions econòmiques i polítiques s'accentuen. La cobertura ideològica d'això com a element positiu és la idealització del replegament nacional. Fet sorprenent quan ve de veus d'esquerres. Aquestes ignoren que l'actual hegemonia neoliberal està també present als estats, que les majories que governen a Europa venen dels propis estats, i que des dels estats per si sols és encara més difícil bastir una alternativa a aquesta globalització neoliberal.

És obvi que la implosió de la UE és un risc democràtic i per la pau i l'estabilitat. I és evident que aquest seria un escenari de guerres comercials i econòmiques. D'estratègies de competició a la baixa en estàndards, regulacions (ambientals, laborals,...) i fiscalitat entre estats per tal d'atraure un capital amb una mobilitat transfronterera i on seguirien actuant unes forces econòmiques que escapen al poder polític dels estats per separat.

Des d'una perspectiva de progrés la proposta de replegament no respon a la qüestió última: Quin sentit té promoure o acompanyar la desconexió dels estats de la UE (procés complex, amb molts costos, generador de conflictitat i competència econòmica i diplomàtica -sense excloure la militar - entre els estats, en un procés pot durar lustres) per al final del camí d'aquí algunes dècades intentar tornar a començar a construir una unió d'estats-nació (on res indica que pogués néixer més comunitària o solidària).

Dit això sembla que en el nostre entorn immediat, la percepció de la superació de la fase crítica de la crisi, el desprestigi de la idea del Brexit com a oportunitat per als sectors progressistes -amb proves cada dia-, i la constatació d'estar treballant per a l'agenda de l'extrema dreta han tret brillantor a aquesta pulsio.

3. La necessitat d'una integració democràtica a la UE i a la UEM

La dificultat de fer compatible la crítica a l'actual funcionament de la UE amb l'aposta per aprofundir una integració supranacional i democràtica pot contribuir a l'actual manca d'ambició i prioritització de la qüestió per part de molts actors socials i polítics.

Però no és possible sortir, recloure's o aïllar-se de les relacions i camps de forces econòmics existents. Sembla doncs necessari l'aprofundiment de la integració política-democràtica europea. En un continent cada cop més interdependent econòmicament i amb uns poders financers globals, el dilema -en paraules d'Oriol Costa- no pot ser més clar: o més integració política-democràtica o més globalització neoliberal i caos geopolític.

Actualment l'intergovernamentalisme executiu (i el xoc de legitimitats nacionals) sumat a la dislocació de sobirania (o desajust d'àrees jurisdiccionals) és la base de la present

impotència democràtica i de l'estretament de la finestra de polítiques socio-econòmiques alternatives, especialment als països perifèrics. El moviment de capitals és global; el mercat interior és i es regula en àmbit UE; l'espai econòmic ja presenta interdependències, subordinacions i especialitzacions a escala europea; la política monetària es defineix entre els països de la UEM (amb certa autonomia i discrecionalitat dels òrgans del BCE); les orientacions fiscals es decideixen en espais intergovernamentals, com l'Eurogrup; i la política fiscal i la hisenda-tresor és a escala estatal (així com les polítiques de benestar, la legitimació democràtica directa i els actors polítics i els contra-poders). Esdevé doncs una urgència que la UEM sigui profundament transformada, tant per fer-la resilient a noves crisis (evitant l'especificitat i gravetat de la crisi a l'eurozona) com per democratitzar-ne les institucions i dotar-la de la major legitimitat democràtica.

Apareixen unes necessitats d'integració diferenciada en la UE i en la UEM. On, la simple idea de "més Europa" en abstracte ja no és útil. Es fa imprescindible concretar i explicar quina integració europea es vol. I confrontar-la amb altres models, com els que persegueixen un aprofundiment tecnocràtic i intergovernamental.

Les raons per a una major integració europea són diverses. Una primera raó de present i és que ja actualment l'espai polític europeu permet en diferents dimensions més garanties, drets i proteccions. En segon element és que només amb una unió econòmica i monetària completa, amb competències i capacitat fiscal, i legitimada democràticament, l'eurozona (i els seus territoris) podrà ser un espai de prosperitat compartida, que respongui a l'interès general i que tingui mecanismes per contrarestar amb certa efectivitat les crisis que puguin venir. Sols amb l'equalització dels marcs jurisdiccionals i

fiscals amb els espais econòmics, de moviment de capitals, productius i de mercat és possible democratitzar l'economia. Això vol dir transferir sobirania, riscos i capacitats econòmic-financeres a un espai democràtic comunitari europeu. Per molt que es desitgi, el camp de forces i les interdependències i subordinacions productives i econòmiques no desapareixeran per l'absència o per la voluntat de prescindir de marcs polítics jurisdiccionals amb mida suficient. En tercer lloc, pensant en el conjunt de la UE, molts dels reptes que tenim com a societat, com a espècie i com a part del planeta només poden abordar-se amb alguna garantia d'èxit des d'àmbits polítics i jurisdiccionals que superin l'estat-nació, del qual sabem les seves limitacions, mancances i insuficiències. Es requereix un espai polític legitimat democràticament d'abast continental per contribuir a combatre el canvi climàtic, per poder plantejar una justícia global i universal, i per evitar l'espiral descendent de drets socials fruit de la competició entre unitats estatals. Democratitzar els marcs, les institucions i els espais jurisdiccionals per a l'acció política, i fer-los de mida suficient, és condició prèvia per a poder desenvolupar projectes polítics diferents. I finalment, en quart lloc, necessitem d'una Europa aprofundida democràticament per preservar un espai de pau, on es puguin minimitzar els conflictes econòmics i d'identitat entre estats i on sigui possible maximitzar i projectar a la resta del món els valors de la fraternitat, l'internacionalisme, la vida en comú i la preservació del multilateralisme per evitar el caos geopolític.

El Dios brasileiro es Moloc que devora a sus hijos

Se dice que Dios es brasileiro, no el Dios de la ternura de los humildes, sino el Moloc de los amonitas que devora a sus hijos. Somos uno de los países más desiguales, injustos y violentos del mundo. Teológicamente vivimos en una situación de pecado social y estructural en contradicción con el proyecto de Dios. Basta considerar lo que ocurrió en las prisiones de Manaus, Rondônia y Roraima. Es pura barbarie: la furia decapita, perfora los ojos y arranca el corazón.

No hay una violencia en Brasil. Estamos asentados sobre estructuras histórico-sociales violentas, oriundas del genocidio indígena, del colonialismo humillante y del esclavismo inhumano. Y no hay cómo superar esas estructuras sin antes superar esta tradición nefasta.

¿Cómo hacerlo? Es un desafío que demanda una transformación colosal de nuestras relaciones sociales. ¿Será posible todavía o estamos condenados a ser un país paria? Veo que es posible, a condición de seguir,

entre otros, estos dos caminos elaborados desde abajo: **la gestación de un pueblo**, a partir de los movimientos sociales, y la instauración de una **democracia social de base popular**.

La gestación de un pueblo: Los que nos colonizaron no vinieron para crear una nación, sino para fundar una empresa comercial a fin de enriquecerse rápidamente, hacerse hidalgos (hijos de algo), regresar a Portugal y disfrutar de la riqueza acumulada. Sometieron primero a los indios y después trajeron a los negros africanos como mano de obra esclava.

Exceptuando revueltas anteriores, a partir de los años 30 del siglo pasado hubo un cambio histórico. Surgieron los sindicatos y los más variados movimientos sociales.

La creación de una democracia social, de base popular: Tenemos una democracia representativa de bajísima intensidad, llena de vicios políticos, corrupta, con representantes electos, en general, por las grandes empresas, a cuyos intereses representan.

Pero en contrapartida, como fruto de la organización popular, ya se han producido partidos populares o segmentos de partidos progresistas e incluso liberales-burgueses o tradicionalmente de izquierda que postulan reformas profundas en la sociedad y buscan conquistar el poder del Estado, ya sea municipal, estatal o federal.

- **Participación:** La más amplia posible, de todos, de abajo hacia arriba, de tal suerte que cada uno se pueda considerar como ciudadano activo.

- **Igualdad:** Frente a las desigualdades existentes, hay que fortalecer la solidaridad social.

Respeto a las diferencias de todo orden; por eso, una sociedad democrática debe ser pluralista, multiétnica, pluri-religiosa y con varios tipos de propiedad;

- **Valorización de la subjetividad humana**

El ser humano no es solo un actor social, es una persona, con su visión del mundo y que cultiva valores de cooperación y solidaridad que humanizan las instituciones y las estructuras sociales.

Esta mesa está asentada además sobre una base, sin la cual no se sostiene: una nueva relación con la naturaleza y con la Tierra, nuestra Casa Común, como recalca la encíclica ecológica del Papa Francisco. En otras palabras, esta democracia deberá incorporar el momento ecológico, fundado en otro paradigma. El vigente, centrado en el poder y la dominación en función de la acumulación ilimitada, ha encontrado una frontera insuperable: los límites de la Tierra y de sus bienes y servicios no renovables. Una Tierra limitada no soporta un proyecto de crecimiento ilimitado. Por forzar estos límites, asistimos al calentamiento global y a los eventos extremos vividos en este año de 2017 con nevadas en casi toda Europa que no ocurrían desde hace cien años.

A partir de estas premisas podemos pensar en la superación de nuestras estructuras sociales violentas. El resto es trampa con el cambio, para que nada cambie.

Leonardo Boff (<http://bit.ly/2lughh3>)

Koinomía Recull a Rebelión, 18 gener 2017

Fuente: <http://www.servicioskoinonia.org/boff/articulo.php?num=813>

Darién, Panamá, perseguida per defensar la llacuna

entrevista a Ligia Arreaga
per Josep Ramon Giménez

Ligia Arreaga és una periodista equatoriana que, un bon dia de fa 16 anys, els seus passos la van portar a Panamá. Aleshores va ser seduïda per la bellesa d'un racó del país, fronterer amb Colòmbia, a la costa del Pacífic: Darién, un dels indrets de Centreamèrica amb més diversitat natural. No en va, Darién conté un immens parc nacional declarat Biosfera de la Humanitat. Les agressions que està patint Darién han fet que Arreaga tregui de dins els seus coneixements d'investigació de conflictes i la mestria en Ciències Ambientals. El seu objectiu és, de nou, defensar el medi ambient. Tanmateix, fa poc ha hagut d'esfumar-se de l'escena pública per motius de seguretat personal, arran de la fustigació i amenaces aclaparadores dels totpoderosos colonitzadors agroindustrials de l'àrea de la llacuna de Matusagaratí (Darién).

¿Cómo es que una periodista ecuatoriana acaba en Panamá?

Bueno, pues porque me casé en Ecuador con un médico panameño que tuvo que regresar a su país para ejercer su profesión y me vine con él.

¿Y en Panamá le atrae el Medio Ambiente o ya tenía esa inquietud?

No, a mí ya me preocupaban esos temas ambientales desde que era una colegiala. Y en la universidad intensifiqué el activismo en mi país. Así que, cuando llegué a Panamá seguí en esa línea de defensa de los derechos humanos y de la vida en

general. Si bien, fue al cabo de unos años, después de divorciarme de mi marido, cuando busqué trabajo y me salió la oportunidad de entrar en una organización, en el área de comunicación de un proyecto que se llamaba Mida pro Darién, un proyecto del Ministerio de Desarrollo Agropecuario de Panamá que contaba con cuantiosas financiaciones. Y ahí fue como conocí Darién, una provincia con muchas necesidades, desde la defensa de los derechos de la gente a la falta de concienciación de los mismos pobladores. Allí hay una tala maderable intensa y sin control, destrucción de especies protegidas a nivel internacional, como el águila harpía o el jaguar.

Todas estas especies están quedando en un espacio limitado a causa de la tala indiscriminada, tanto ilegal como la que aprueba el gobierno.

Y el proyecto le permitió descubrir esas agresiones a la zona.

Sí, gracias al proyecto llegué a conocer algo más del 80% de la provincia e involucrarme en las culturas ancestrales del Darién. Son culturas indígenas, como la de los emberá, los wounaan, los afrodescendientes y los ngöbe-buglé, que llegaron más tarde mediante el tráfico de personas para el cultivo de la teca, una especie maderera rentable que ha sustituido al bosque originario.

¿Por qué el calificativo de tapón del Darién?

Se le llama *tapón del Darién*, porque no existe carretera entre Panamá y Colombia. La carretera Panamericana termina en Yaviza. Pero esta selva, que es como una protección de Panamá frente a enfermedades botánicas i pecuarias que existen en Colombia, se está viendo maltrata por la tala indiscriminada de árboles y las *trochas* (caminos en la selva) que se están abriendo. Y por estas trochas se viene produciendo un tráfico de personas, de migraciones, incluso se han detectado gentes de Angola, Namibia, Siria, etc... que llegan desde Colombia. Así que las *trochas*, que se hicieron para sacar la madera, se han convertido en vía de entrada ilegal de personas y también de drogas. Yo, como ambientalista, no tengo ninguna duda de que esa zona tiene que conservarse, porque en Darién y en la laguna Matusagaratí existen especies exóticas y endémicas. Si se llegara

a abrir la carretera hacia Colombia pueden darse consecuencias graves para la sociedad y el medio natural. Esa carretera bien acondicionada podría convertirse en vía de entrada de la delincuencia procedente de Colombia y del tráfico de droga. Hay alternativas a la comunicación por el Golfo y por el mar, como hasta ahora, y se evitarían males mayores.

Porque detrás de esas talas ilegales se han producido apropiaciones, también ilegales, de terrenos por parte de grupos económicos cercanos al poder. ¿Es así?

Sí. Y voy a añadir que algunos grupos colombianos vinculados a los paramilitares, y que a su vez lavan las ganancias del tráfico de droga, llegan a Panamá con mucho dinero y con apariencias de ser grandes empresarios. Estos, en complicidad con algunos políticos, jueces y fiscales deshonestos, llegan a Darién y corrompen a los mismos campesinos. Comprometen a campesinos, éstos quizás llevados por la necesidad o por falta de conciencia, para abrir líneas de grandes hectáreas de la laguna y del humedal y cederles 500, 600 o 1.000 Has. Así esos colombianos se apropian de miles de hectáreas de tierras, gran parte de las cuales han sido desecadas, robadas al humedal. Y esas tierras son inadjudicables, según las leyes de

Reforma Agraria o, como ahora se llama, Autoridad Nacional de Titulación de Tierras. Lo que es grave también es que, como esos colombianos llegan con mucho dinero, nadie investiga la procedencia de ese dinero, se les considera empresarios, y obtienen de la nacionalidad panameña. Un ejemplo, la empresa que tiene tierras en la laguna Matusagaratí se llama Agricultura y Servicios Panamá S.A. (AGSE S.A.) La institución que debía haber controlado esa ocupación de tierras, en 2007-2008, se llamaba Autoridad Nacional del Ambiente y ahora Ministerio del Ambiente. Y no lo hizo. Por eso tuvo que haber habido una complicidad declarada y cínica de la Autoridad del Ambiente con la Autoridad de Titulación de Tierras y también de la Autoridad de Recursos Acuáticos, que ya existía entonces en Darién.

Y si nos referimos a los indígenas que habitan esas selvas, pues no suelen tener titulaciones de propiedad individual, sino colectiva, comunal. Y las tierras que no están delimitadas por esas propiedades comunales es fácil que el Estado las concesione a quienes las ocupen. Y si quienes las ocupan tienen poder, pues las concesionan más fácilmente.

¿Pasa eso en el entorno de la laguna?

Bueno, en Panamá hay comunida-

des nativas que tienen delimitadas sus comarcas, e incluso tienen una autonomía administrativa. En el humedal hay como un inicio de autonomía con la comunidad Arimay, que está gestionando la delimitación de sus tierras comunales. Pero mientras no les llegue ese reconocimiento, los colonos van ocupando tierras y devastando bajo la argumentación de que son tierras nacionales. Pero en Matusagaratí es diferente, porque tiene una gran extensión de unas 50.000 hectáreas y completamente llano, con una pendiente de solo entre el 1 y el 1.5%. Y la laguna interactúa con una reserva hidrológica que se llama Filo del Tallo, una montaña en donde nacen ojos de

agua, *quebradas* (arroyos), charcos, cascadas,... que alimentan la laguna Matusagaratí. Y a su vez la laguna va chorreando hacia otros ríos menores como el Alugandí, y éstos desembocan en el Tuira. Pero, además, la laguna es parte de la reserva forestal Cangl3n, pegadita a Filo del Tallo. Y no sabemos si por negligencia, mala fe o por falta de equipos de los funcionarios del Ambiente, éstos no englobaron el humedal y la laguna junto a la reserva forestal Cangl3n. Solo le dejaron una partecita. Entonces, todo el resto, del 80 al 90% de la laguna Matusagaratí la dejaron fuera de la reserva forestal. Así que los funcionarios corruptos del Ambiente, reconociendo que gran parte de la laguna est3 titulada, se escudan diciendo que esas tierras de la laguna tituladas no est3n dentro de la reserva forestal Cangl3n. Por eso que lo que se daña a la laguna en una parte repercute en todo el sistema hídrico. Y eso lo saben.

Entonces, cuando nosotros supimos que había un proyecto para sembrar 2.007 Has. de arroz, presionamos para que fuera la Autoridad del Ambiente, la de Recursos Acuáticos y la de Titulación de Tierras. Ellos lo sabían, conocían el estudio de impacto ambiental que suponía cultivar esas hectáreas por el sistema de riego. ¿Pero cómo van a regar un sistema de humedal que estaba inundado de agua? Por eso que na-

die, ni el mismo Jesucristo podía titular unas tierras que eran humedal y laguna. Además en Panamá la ley de titulación de tierras dice que los humedales son inadjudicables. En esa época ya est3bamos legalizados como asociaci3n, AMEDAR. Y nosotros nos reunimos con las gentes que iban a ser afectadas por los impactos de estos arrozales. Y con las firmas de todos los líderes comunitarios pedimos a la Autoridad del Ambiente que declarase todo el humedal y la laguna Matusagaratí área protegida. Nos anticipamos, pero no nos hicieron caso.

¿Tambi3n hay un movimiento para declarar esa zona como sitio RAMSAR?

Ese es el objetivo, porque el lugar de la laguna Matusagaratí reúne todas las características para ser declarada sitio RAMSAR. Pero como se necesita una buena financiaci3n para realizar un estudio exhaustivo de la biología, la hidrología, de las especies animales, pues, mientras tanto, se presiona al gobierno para que la declare como refugio de vida silvestre. La laguna es un sitio de descanso de aves migratorias, de anidamiento de especies acuáticas,... es una joya biológica.

¿Y se ha notado que esas agresiones de las que hablamos hayan afectado a las especies migratorias, por ejemplo?

Esa es la preocupaci3n que tenemos los ambientalistas de la Fundaci3n AMEDAR. La laguna se ha desaguado mucho con los canales y las *trochas* que se han hecho desde 2009. Y el verano pasado ardieron unas 3.000 hectáreas del entorno de la laguna. Así que la llaga que tenía se le ha agrandado actualmente.

¿Y cuantas hectáreas se pueden haber perdido?

No quisiera equivocarme, pero los colombianos que se apoderaron de la zona pidieron un estudio de impacto ambiental para plantar 2.700 has. de arrozales y ahora han sembrado muchas más de palma aceitera. De hecho, el pretexto de los arrozales les servía para plantar luego palma aceitera. Ellos dicen que tienen 11.000 has de cultivos, pero aun a riesgo de equivocarme, diría que unas 10.000 son cultivos de palma aceitera.

Según el plan de ordenamiento territorial del año 1999, y tras los estudios realizados, se delimitó para

el humedal una extensi3n de 49.429 has. Y seg3n un diagn3stico socio-ambiental que realizaron tres organizaciones, el Comit3 Regional de los Humedales, una ONG que se llama CEASPA y otra, Asociaci3n para la Cultura, el Ambiente y el Desarrollo, en 2015, el humedal no solo abarca y tiene conectividad con el r3o Tuira, sino que va mucho m3s all3, hasta la cuenca del r3o Balsas y los r3os Tucut3n, Sabanas...

¿Qu3 apoyos ten3s en Panam3?

Tenemos alianzas con la Universidad ISAE, que es privada, una organizaci3n religiosa de Santa Fe, de los ecologistas de ECODIC, la Asociaci3n de Profesionales de Dari3n (APRODISO) y ahora han llegado, aunque tarde, los apoyos de la Universidad de Panam3. A nivel nacional hay m3s, la Alianza Ciudadana pro Justicia, dirigida ahora por Magaly Castillo, la Fundaci3n Frederich Everet, que dirige Linian Gonz3lez, y la Alianza Estrat3gica Nacional, una organizaci3n que aglutina unas 50 m3s. Porque ahora en Panam3 hay un movimiento social muy intenso, creo que como consecuencia de la corrupci3n del poder judicial y de otras instituciones estatales. Me olvidaba del Frente Amplio por la Democracia, que es un movimiento de trabajadores, o el CONATO, una coordinadora tambi3n de trabajadores organizados. Eso me ilusiona, porque sumando estos apoyos a la presi3n de los diferentes medios de comunicaci3n, me da esperanzas de salvar, no solo Matusagarat3, sino tambi3n muchos r3os que han sido alterados por hidroel3ctricas.

Y ahora usted est3 fuera.

S3, yo tuve la necesidad de salir. Quer3a seguir peleando por la laguna desde fuera, porque si me quedaba en Dari3n, ya hab3a tenido tres amenazas de muerte, los ten3a ya muy cerca de m3 y en cualquier momento habr3a ocurrido lo peor. Me duele estar distante, pero he podido ver que hay una reacci3n positiva por parte de las organizaciones de la sociedad civil, e incluso de la Defensor3a de los Derechos Humanos.

Si la reivindicaci3n progresa, ¿cu3l cree que es la salida m3s probable, la salida de los que han colonizado las tierras o solo que se les frene para seguir depredan-

do la laguna?

Yo creo que ni siquiera se debe discutir que esos supuestos empresarios colombianos sigan ah3. Sus tierras deben regresar al ecosistema de la laguna. Porque si se la va a declarar 3rea protegida mutilada, nunca llevar3 a cabo la funci3n que la naturaleza le otorg3. Los arrozales y la palma aceitera requieren much3simo producto agroqu3mico. Es sabido que los monocultivos en cualquier parte del mundo atraen much3simas plagas. Y en Matusagarat3 van a estar fumigando a menudo, y esto afecta directamente a la pesca. Tengamos en cuenta que por todos los brazos del humedal, y en conexi3n con los manglares, entran a desovar multitud de peces y mariscos. Si se declara a la laguna Refugio de Vida Silvestre, mutilada, el destino final es la muerte. Aqu3 lo que pedimos al gobierno nacional es que se emita un decreto para que se anulen todos los t3tulos que supuestamente tienen los colombianos de la empresa Agricultura y Servicios Panam3 S.A. Y se tienen que anular los t3tulos, porque esa 3rea era 100% intituable, y los t3tulos fueron concedidos mediante un sistema de corrupci3n. No se tiene que dar a esos colombianos ning3n reconocimiento, porque adem3s de destruir uno de los sistemas m3s ricos de Am3rica Latina, lo han envenenado. Y deber3an restaurar y reparar no solo el da3o al sistema natural, sino a miles de pobladores que viven casi exclusivamente de la pesca en el golfo de San Miguel.

Es preocupante que en Am3rica Latina sea corriente esa conni-

vencia entre el poder pol3tico y las empresas.

S3, cierto, y encima los gobiernos, los jueces y la polic3a persiguen a quienes se movilizan contra los abusos de las empresas, cuando no, son las mismas empresas que env3an a sus sicarios a amedrentar o asesinar a los activistas contra las injusticias. Porque ellos son impunes. Contra m3 lanzaron un plan de cuatro d3as para asesinarme o hacerme desaparecer. Fue la orden dada a los sicarios. Y yo me entero, porque uno de ellos me conoci3 y se arrepinti3. A 3l le dieron una enorme paliza que lo desfiguraron, se fue despu3s a un sacerdote de Yaviza para que alguien me avisara. Entonces yo me fui a Ciudad de Panam3 y me qued3 all3 unas tres semanas. Regres3 de nuevo a mi trabajo en Dari3n y me lleg3 otra amenaza en 2015 y otra este a3o pasado. El plan que ten3an era que, si ellos perd3an la tierra como consecuencia de nuestra lucha, a m3 me eliminaban simulando un accidente. A m3 ya me iban siguiendo con veh3culos con placa y sin placa, con vidrios ahumados, incluso cuando me desplazaba a Ciudad de Panam3. As3 que ten3a que salir del pa3s. Y vine aqu3 protegida por la organizaci3n Front Line Defender, quienes me han subvencionado el viaje y la subsistencia durante unos meses.

Podeu consultar el video:

<https://www.youtube.com/watch?v=A3n1f3oIVJU>

I altres enllaços de den3ncia a Youtube signats per Alfons Bech.

La Roda de la Pau

Pels ciutadans anònims de Sabadell adherits al NO A LA GUERRA, i compromesos amb el SI A LA PAU.

Roda de la Pau del mes de gener de 2015

• Història •

L'origen de la Roda de la Pau de Sabadell se situa uns mesos abans de l'esclat de la guerra d'Iraq, en què les intencionalitats bèl·liques dels mandataris Bush, Blair, Aznar, amb tots els interessos que s'hi amagaren, es van evidenciar com a impares.

L'engany no va ser efectiu i una gran part del món començà a veure clarament la mentida i a viure'n la intranquil·litat. Dos ciutadans de Sabadell, un empleat de banca i un dissenyador, varen imprimir uns cartells on s'hi podia llegir "NO A LA GUERRA". El vespre del 3 de febrer del 2003 es van plantar davant de l'Ajuntament de Sabadell, a la Plaça Sant Roc, a fi de manifestar el seu rebuig a la guerra. L'endemà ja eren 6 ciutadans. I el número de persones va anar creixent.

Al cap d'un parell de setmanes es va creure convenient, per tal de facilitar la participació de la gent de la

ciutat, traslladar l'acte de denúncia a la plaça Doctor Robert, a la façana posterior de l'Ajuntament. Val a dir que el nombre de persones va anar creixent dia a dia, de tal manera que, finalment, vam haver d'usar megàfons perquè ens poguéssim sentir tothom que fos a la plaça.

Els primers cent dies la convocatòria va ser diària, fins que arribà el moment en què el principal responsable d'aquesta guerra, el president Bush, va anunciar que havia acabat (sic.). Gran part del moviment mundial va cessar. Llavors, els ciutadans "anònims" de la Roda vam decidir seguir; però acordant que la trobada, en comptes de diària, fos setmanal, cada dijous.

• Filosofia i idiosincràsia •

La senzillesa de concepte i el funcionament de la Roda són les seves fortaleces. La seva força rau en el fet que no és de ningú. La Roda la fan rodar els ciutadans "anònims" que s'apleguen cada dijous per a

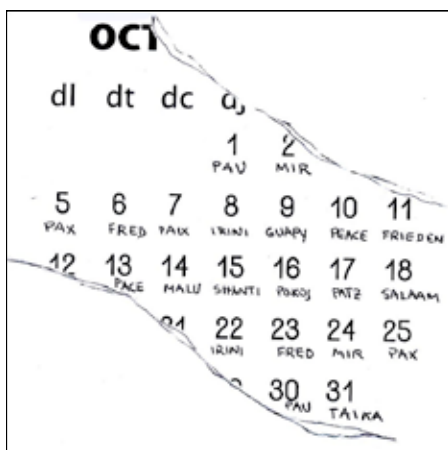
posicionar-se en contra de la guerra i a favor de la pau. Tan Roda és la persona que la fa rodar un dia, com qui fa anys que hi va. Aquest anònimat en plena plaça ha estat volgut i molt cuidat. S'ha fet possible que ningú, ni persones, ni entitats, ni partits la fessin seva.

Insistim que la Roda de la Pau és de tots aquells que la volen fer rodar.

Amb el temps ha esdevingut una eina que disposa la ciutat de Sabadell.

En record de la mort tràgica de Mohamed Adagui (22 anys), el 13 de maig, al CIE Zona Franca.

Portada Lligall 24

dell per a denunciar qualsevol tipus de violència, sigui aquesta propera, llunyana, institucional, col·lectiva o individual.

• Funcionament i activitats •

Ens trobem a la plaça del Dr. Robert cada setmana, dijous, de tres quarts de nou a les nou del vespre, a les escales de la façana posterior de l'Ajuntament.

Durant l'acte, despleguem una pancarta on es pot llegir "No a la Guerra". També hi ha rotlles amb llistats d'alguns dels territoris del món en conflictes bèl·lics. També repartim entre els assistents rotlles amb les llegendes "No a la Guerra", "Sí a la Pau", "No a la Violència Racista", entre d'altres.

En acabar aquest quart d'hora, un ciutadà anònim llegeix el text que ha escrit i dut a la Roda per cridar a favor de la pau, o protestar contra la violència, contra els conflictes i la guerra.

Aquestes lectures es van guardant. En confeccionem reculls cada tres mesos, que anomenem *lligalls*. Aquests lligalls els fem arribar a les escoles, instituts i biblioteques de la ciutat, i també es poden recollir a la mateixa Roda.

• La flama d'un escalfador •

La Roda de la Pau és com un escalfador que té la petita flama encesa. Això són les convocatòries quotidianes: conservar encesa la petita flama. Aquestes trobades es mantenen sempre sense interrupció, els dies laborables i els de festa, per Nadal i vacances, faci calor o fred, plougui o nevi... Allà hi som, podem ser els justos per aguantar la pancarta o podem ser un centenar, però llavors la Roda mai no deixa de Rodar.

D'aquesta manera, si un dia succeeix un fet que requereix d'un espai de denúncia, d'aplegament o de protesta contra la violència i a favor de la pau, la flama ja està encesa, perquè la Roda ja està en funcionament. Aquest fet fa possible que la ciutat sempre pugui comptar amb una eina sempre a punt per llençar

un missatge per a la pau i en contra la guerra. És la flama que encén l'escalfador, i així pot escalfar l'aigua a l'instant.

Podem esmentar uns quants casos destacables contra els que calia cridar des de l'espai públic i que trobàvem a la Roda de la Pau la flama ja encesa:

- Els atemptats a Madrid, l'11 de març de 2004. Aquells terribles atemptats van tenir lloc en un dijous i no hi havia temps de muntar una convocatòria pública de rebuig. Però la Roda era allà, i aquell dia va aplegar un gran nombre de persones que buscaven un lloc per poder expressar el seu rebuig i dolor col·lectivament.

- El cas Bemba de Sabadell. Durant dos anys, un col·lectiu de joves de la ciutat va patir persecució policial i judicial per part de les autoritats municipals d'aleshores. Tot va començar amb una repressió policial desmesurada contra els joves que feien una festa al bar i al seu entorn per acomiadar el local, el propietari del qual havia decidit tancar. Aquests joves, quan varen voler, van trobar a la Roda un lloc on expressar-se i trobar suport.

- La violència racista. En aquest apartat podríem anomenar diversos casos patits per col·lectius de la ciutat, els quals sempre han trobat en la Roda l'aixopluc necessari.

- L'actitud i implicació activa, en moments diferents, en relació a dos casos concrets d'obtenció de l'estatus de refugiad polític a dues persones.

En aquests 14 anys d'existència, malauradament, no ens han faltat motius per plantar-nos a la plaça del Dr. Robert i cridar ben fort contra la guerra i a favor de la pau en l'àmbit internacional.

La mateixa guerra d'Iraq que ens va esperonar a organitzar-nos ha seguit sent, i segueix sent encara, un conflicte de mai acabar. La sang continua banyant els carrers de l'Iraq, l'Afganistan i el Pakistan. La guerra a Síria, l'aparició de l'ISIS, que afecta a Síria, l'Iraq i el poble kurd, així

Suport a les persones refugiades , 27.10.16

com el conflicte palestino-israelià, en l'Orient Proper. Tenim guerra cruenta a Iemen, brots de conflictes que s'enquisten i corren el perill d'esdevenir crònics, si no ho són ja: Sudan del Sud, República Centreafricana, RD del Congo, Somàlia,... Les incursions criminals de Boko Haram a Nigèria, o l'oblit a què ens han condemnat al Sàhara Occidental. I Europa no és que quedem lliures de guerra i repressions: pensem en Ucraïna, on tornen a treure llustre a les armes o les repressions i les desaparicions forçades a Txetxènia o al Daguestan, pertanyents a la Federació Russa.

I quan comencem a tenir esperances de la pau a Colòmbia, ens segueixen arribant notícies de morts per assassinats, igual que a Guatemala o a Hondures. Sicaris armats al servei dels poderosos que segellen les boques dels qui demanen respecte a la seva dignitat i als més elementals drets humans.

I podem seguir cridant fins a quedar-nos sense veu contra el genocidi que els estats membres de la Unió Europea està cometent amb les persones refugiades i immigrades, aplicant mesures de protecció, aixecant murs, en comptes de facilitar-los l'estatut que tota persona té dret a gaudir, el de la lliure circulació, signat en la Declaració Universal dels Drets Humans.

En general, quan hem fet grans convocatòries de la Roda de la Pau, ha estat fruit del treball de colze a colze amb altres grups, associacions i plataformes que persegueixen el mateix objectiu.

A la Roda dels dijous hi solem ser, per terme miyjà, una dotzena de ciutadans anònims que ens sentim cridats a ser-hi setmanalment. Però la Roda és oberta absolutament a tothom. També a aquelles persones que tot passejant, sovint, s'aturen per preguntar-nos el motiu de la concentració.

Un cop, sota la pluja i els paraigües, a l'hivern, mentre fèiem el quart d'hora de silenci, van passar dues persones que anaven cap a l'aparcament soterrani del centre.

Abans de començar a baixar-hi, es van girar i hi van tornar. Estranyats van preguntar que què s'hi feia, allí. Eren el periodista Antoni Bassas i un acompanyant. L'endemà, en directe, tres ciutadans anònims de la Roda van poder explicar, a bona part del país, el què i el perquè de La Roda de la Pau al programa d'Els matins de Catalunya Ràdio.

Aquest més de febrer fa 14 anys que va començar a rodar la Roda i, tot i desitjant que un dia ja no sigui necessària, de moment els ciutadans que hi han participat, els que hi participen i els que hi participaran es poden sentir satisfets, perquè la Roda és una manera de recordar a tothom que ens veu allà, plantats darrera les pancartes, que segueixen havent-hi guerres. No ens enganyem: malauradament, no hi haurà manera d'acabar amb els conflictes mentre se segueixin fabricant armes, cada cop més letals, mentre els nostres bancs hi col·laborin amb el finançament, mentre els nostres governs en fomentin l'ús i donin peixet als traficants... Tampoc l'ascens al poder d'alguns polítics com ara Trump als EUA o la deriva dels partits d'ultradreta a Europa, alhora que Putin segueix bombardejant Síria i imposant mà dura i dictadures, com ara a les repúbliques caucàsiques, no deixen gaire lloc per a l'optimisme. Per això, hem recordar a la ciutadania, sense defallir, que no s'estan fent les coses bé.

No ens cansarem mai de reivindicar LA PAU!

“Tercera Roda de la Pau en febrero de 2003”

L'aprenentatge d'una estada de solidaritat

Laura Vicens

De Sabadell a Guatemala com a voluntària a un camp de SETEM

La Laura Vicens amb una família a la comunitat de La Ayuda

Explicar l'experiència de viure unes setmanes a un país del sud com Guatemala no és una tasca fàcil, i menys tenint en compte que era la meua primera vivència d'aquest tipus. L'Amèrica Central és una zona que ha patit conflictes durant gran part del segle XX (per no dir des de l'arribada dels espanyols l'any 1492), i a mida que anava preparant el viatge, informant-me sobre la situació de Guatemala, em vaig quedar força sorpresa del meu propi desconeixement: un país amb una proporció de població indígena d'entre el 40 i el 60% i composta per 23 ètnies, i on fa només 20 anys que es van signar uns acords de pau, després de 36 anys d'un conflicte armat que va provocar 200.000 morts, marcat per la instauració de la por, les desaparicions, la violació dels drets humans i, fins i tot, el genocidi contra la població indígena maia, tal com va declarar la Comissió per a l'Esclarament Històric de l'ONU. Després d'assabentar-me de tot això, de les ferides encara obertes, em preguntava com una persona com jo, pertanyent a l'anomenat "primer món" em relacionaria amb els guatemalencs i guatemalencs que havien patit tanta violència.

Vaig viatjar a Guatemala amb un grup de 8 persones que participàvem en els Camps de Solidaritat de l'ONG Setem amb l'objectiu de conèixer el treball que realitza al país el Comitè d'Unitat Campesina i els seus projectes entorn la sobirania alimentària. Gran part del viatge va ser en parella. L'organització ens va dividir pel país i l'Eva, la meua companya de viatge, i jo vam desplaçar-nos a la zona sud, a la costa del Pacífic.

En aquesta zona, on la terra és molt fèrtil, s'hi han establert grans companyies estrangeres explotant pel sistema del monocultiu el cacau, el cafè, el cotó, la canya de sucre o la fruita, i ho han fet apropiant-se de terres de les comunitats indígenes amb la complicitat del govern, i explotant de manera feudal els guatemalencs, sense donar-los possibilitats a adquirir les terres. Per exemple, des de 1904 la United Fruit Company va gaudir de concessions per a la producció i explotació bananera, privilegis que no va voler perdre i que la van portar a col·laborar en el cop d'estat que va enderrocar el govern revolucionari l'any 1954. Encara avui el 78% de la terra conreable es troba en mans de les grans finques.

El cacau, el cafè i el cotó han donat pas des de fa un parell de dècades a altres monocultius, com ara l'hule i la palma d'oli, tot i que encara es mantenen a gran escala el banano i la canya de sucre. I gran part de l'oli i el sucre es produeixen per aconseguir agrocombustibles, no pas per a l'alimentació humana. Aquesta situació agrícola i econòmica determina de moltes maneres diferents la vida de les persones que vaig conèixer.

Quan arribes a les comunitats guatemalencs aterres a un altre món, però no tan diferent com et pots imaginar, perquè al cap i a la fi vivim en la globalització: telefonia mòbil, televisió, fins i tot alguns amb internet; i alhora tenen mancances bàsiques com l'aigua potable i els aliments. Segons UNICEF, Guatemala és el cinquè país del món amb més desnutrició infantil. Com que els conreus importants es dediquen a la producció agroindustrial, el país pateix escassetat a l'hora de proveir d'aliments la seva població i ha d'importar productes bàsics com el blat i el fesol (frijol).

Visites les famílies de la comunitat i t'expliquen (gairebé sempre les dones) com van arribar allà, com es vivia abans i com viuen ara, cada dia més preocupades per si demà tindran aigua o la collita de blat de moro serà prou bona aquest cop. I ja no parlem de si necessiten anar al metge, quelcom difícilíssim, no només per la distància que han de partir en cada desplaçament, sinó també per la manca de medicaments i altres productes bàsics als hospitals: "hem de comprar nosaltres les xeringues, si volem que ens facin una anàlisi o ens posin una injecció", es lamentava una dona perquè la petita infermeria que havien construït a la seva comunitat era buida de materials i tampoc no hi havia ni recursos per a la visita setmanal que feia la infermera.

A la zona de la Blanca i San Marcos (prop de la frontera amb Chiapas, Mèxic), el problema més important és la falta d'aigua i la contaminació dels rius Ocosito, Rosario i Pacayá, que fa anys que la població denun-

Preparació de tamales en la Asamblea regional de mujeres del CUC en Carrizales

cia. “Van venir a fer unes anàlisis de l’aigua i ens van dir que estava bé, però no ens ho han demostrat mai”, és el que ens explicava Don Porfirio, veí d’aquesta comunitat, molt implicat en les lluites i cansat del poc recolzament que rebien del govern.

A l’abril del 2016 es va organitzar una gran “Marcha por el agua”, per denunciar a tot el país els problemes que causen la mineria, les hidroelèctriques i els monocultius, especialment els de la palma d’oli. “El pou s’ha assecat i estem a l’estació de pluja”, es queixaven moltes de les dones amb qui parlàvem. “A les pampas ja no es pot anar a pescar, abans no tenies per menjar, però pujaves al riu i pescaves o caçaves un caiman, ara ja no queda res”, és el que ens explicava, amb mirada trista, un dels líders de la comunitat de Carrizales.

Des del CUC (Comité de Unidad Campesina) ens van dir que s’havien fet denúncies contínues al Ministeri, des del 2005, a més de 12 empreses pel desviament i contaminació de rius i que, segons observacions en helicòpter, s’havien realitzat fins a 50 desviaments. I tot i que està tipificat com a delictes al Codi Penal del país, gairebé no hi ha condemnes. Les empreses manipulen els cabals com volen, sense demanar permís, i provoquen després inundacions en l’estació de pluges i contaminació, la qual genera fins i tot molts problemes de pell en els nens i les dones que juguen i renten la roba als rius. El cas més greu en els darrers anys va passar al Riu de La Pasión a la zona del Petén.

L’aigua arriba a les cases de diferent manera. Algunes tenen pous particulars, hi ha comunitats que depenen d’un pou general fet per alguna ONG, i en d’altres els pous són de gestió pública de l’organisme local. La paradoxa és que això passa a un país d’ecosistema humit, on l’aigua no hauria de ser un problema. A Chiquirines, on vam dormir, l’aigua és de gestió pública i només s’obre el cabal dos cops al dia. Durant l’estada i a causa d’un tall d’electricitat, no hi va haver aigua en 48 hores. El neguit de no saber quan tindràs aigua per dutxar-te i per rentar (no per a beure, que l’aigua d’aquests pous no és potable), va ser una sensació nova i desagradable per a mi, però habitual per a les persones amb les quals vivia. Ara, que sóc a casa meva, encara penso en aquell neguit i, tot i que no en siguem

conscients, el luxe que representa obrir una aixeta i que ragi l’aigua.

Una altra comunitat que vam visitar, Nueva Gomera, es dedica exclusivament, o majoritàriament, al conreu de canya de sucre. Guatemala és el quart exportador de sucre del món, i aquests *ingenios*, com anomenen allà els grans latifundis, fumiguen els camps per aire amb productes, com ara el glifosat, un herbicida prohibit en molts països arran d’estudis que demostren que és cancerigen. A Nueva Gomera, envoltada d’aquests cultius de canya de sucre, denunciem contínuament el perill del llançament d’aquestes fumigacions per sobre de les seves cases, com vaig poder observar. “L’alvocat no arriba a madurar, el mango cau de l’arbre durant el procés de maduració, ja no comptem amb els nostres petits

Hort familiar a la localitat de Nueva Gomera

horts, perquè les fruites i verdures no creixen com ho haurien de fer”, es queixava una dona gran que disposava d’una àmplia zona d’hort a casa seva. A les fumigacions cal afegir la contaminació i els problemes respiratoris que provoca el fum i la cendra produïts per la crema de la canya, que es fa un cop l’any.

I finalment la palma d’oli, la gran protagonista. Vam passejar amb gent per la comunitat de La Ayuda, que ha quedat tancada enmig de les plantacions de palma i que els veïns han de travessar necessàriament en els seus desplaçaments per sortir de la comunitat o simplement per arribar als pous naturals vora el riu que de sempre els han abastit d’aigua. Doncs fins fa uns anys tenien al final del carrer, on començava la plantació, una garita amb vigilants armats, i si algun animal s’endinsava en la plantació, moltes vegades ja no tornava. La palma necessita aigua continuament durant tot l’any, provoca en pocs anys la infertilitat de la terra, els propietaris només volen homes joves per treballar, la qual cosa vol dir que a partir dels 35-40 anys els homes ja no tenen futur. A més, s’incita al consum de drogues per produir més (el tràfic de drogues des del veí Mèxic ja forma part de la quotidianitat), i busquen homes de poblacions allunyades per tal que no es coneguin i que així sigui més difícil la el veïnatge i complicitat entre treballadors. Això és només una petita part del que ens van explicar. “Quan han espremut el fruit de la palma per obtenir-ne l’oli llenquen les restes en descomposició a la terra com adob, allà es van podrint i atrauen milions de mosques que envaeixen les cases, el menjar i

molts nens tenen problemes perquè se’ls hi fiquen als ulls”, ens explicava l’àvia de la casa que ens va donar de menjar i on vivien dos nens menors de 10 anys. Vam anar en un moment en què n’hi havia poques, i així i tot, menjar es feia difícil.

Durant quatre setmanes vaig conèixer una petita gota del treball que s’està fent entorn la sobirania alimentària, vaig veure la lluita d’aquelles persones per recuperar el control sobre la producció i accedir al consum dels aliments: la recuperació de llavors criolles i de plantes medicinals i alimentàries, el treball amb adob orgànic, els horts familiars per no dependre d’una sola collita i de les pluges. “Abans hi havia fins a tres collites de blat de moro a l’any, ara, a vegades, només n’aconseguiu una, si ha plogut”, explicava amb resignació Don Obispo, el pare de família que ens va acollir a casa seva, perquè poguessin dormir a Chiquirines, i que tenia un petit camp als afores del poble.

L’aigua i la terra són dos elements bàsics per a l’ésser humà. La ciutadania ha de tenir prioritat per accedir-hi i no s’ha de permetre que les grans empreses manipulin les lleis pel seu benefici exclusiu i menys encara amb la complicitat dels governs, com passa a Guatemala. Hauria d’arribar més informació als països del nord sobre les conseqüències de tenir nosaltres combustibles “nets”. L’explotació de l’agroindústria significa la mort dels rius, desforestació de boscos i el patiment de les comunitats de molts països com Guatemala. Ara, quan veig bananes al supermercat, penso en la filla de Doña Lola, que després de donar a

llum el seu primer fill va haver de reincorporar-se a la feina just un mes després i, a més, gairebé estava agraïda. Penso en Don Jorge, que no s’atrevia a posar-se una samarreta del CUC fora de la seva comunitat, per por, perquè és una entitat que lluita pels drets dels camperols. I penso sobretot en Carmen, que amb 10 anys porta 8 sense la seva mare, que va haver de marxar als Estats Units a treballar, perquè aquestes grans empreses no porten el progrés ni la millora a la comunitat. S’entén així, que, d’una població de 15 milions de guatemalencs, hi hagi uns 2 milions als Estats Units.

Bibliografia

1. Educación para la acción crítica. Informe: situación de los derechos humanos en Guatemala. 2013. [en línia]. Disponible a: www.edpac.org/docs/informe_guatemala.pdf
2. Todo Noticia. “ONU determinó que hubo genocidio durante conflicto armado en Guatemala.” [en línia]. Disponible a: <http://www.todanoticia.com/46947/onu-determino-que-hubo-genocidio/#sthash.h1oSDRLw.dpuf>
3. Entremundos. “Crisis de agua y monocultivos en la costa sur de Guatemala”. [en línia]. Disponible a: <http://www.entremundos.org/revista/politica/crisis-de-agua-y-monocultivos-en-la-costa-sur-de-guatemala/>
4. Actionaid. “EL mercado de los agrocombustibles. Destino de la producción de caña de azúcar y palma africana de Guatemala.” 2010. [en línia]. Disponible a: http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/el_mercado_de_los_agrocombustibles.pdf
5. Organización de las naciones unidas para la alimentación y la agricultura. Informe especial FAO/PMA de evaluación de cosecha y seguridad alimentaria en Guatemala. 2010. [en línia]. Disponible a: <http://reliefweb.int/report/guatemala/informe-especial-misi%C3%B3n-faopma-de-evaluaci%C3%B3n-de-cosecha-y-seguridad-alimentaria-en>
7. Prensa libre. “Desvío de ríos atenta contra la salud de comunitarios y daña el ambiente.” [en línia]. Disponible a: <http://www.prensalibre.com/guatemala/escuintla/desvio-de-rios-atenta-contra-la-salud-de-comunitarios-y-daa-el-ambiente>
8. Movimiento Mundial por los Bosques Tropicales. “Guatemala: monocultivos de palma y caña de azúcar lesionan a comunidades del río Coyolate”. [en línia]. Disponible a: <http://wrm.org.uy/es/articulos-del-boletim-wrm/seccion2/guatemala-monocultivos-de-palma-y-cana-de-azucar-lesionan-a-comunidades-del-rio-coyolate/>

Altres

- Marcha indígena campesina y popular. <https://www.facebook.com/pg/marchaindigenacampesinaypopularguatemala/>
Comité de unidad campesina. <http://www.cuc.org.gt/web25/>
Quetzal rebelde. <http://quetzalrebelde.wixsite.com/guatemala>
Setem. Camps de solidaritat. <http://www.setem.org/site/cat/camps>
Ocos despierta. La lucha por el agua en la costa sur de Guatemala. <https://www.youtube.com/watch?v=bJm8feWXoKg>

Agricultor amb el maíz criollo que estan recuperant a la zona de Campo Libre

De fanatismes

Muriel Giménez
Periodista

A l'Alexandria del segle IV, Hipàtia, una brillant i excepcional filosofa i científica, acaba essent una víctima del fanatisme destructiu que mica en mica s'estava estenent amb violència per la societat de l'època. En aquells moments, el cristianisme incipient clamava contra la feblesa, la immoralitat i la justificació de les passions humanes que representaven els déus grecoromans, així com l'avenç de la ciència que amenaçava els nous dogmes.

Amb aquesta història, criticada perquè dóna una imatge de secta del cristianisme en els seus inicis, Alejandro Amenábar va aconseguir amb *Agora* (2009) una excel·lent crítica al fonamentalisme religiós, al fanatisme i a la tesi de com segles d'esclavisme i desigualtat es van convertir en una ceguera col·lectiva capaç de destruir qualsevol idea que li resultés aliena.

El fanatisme religiós va aconseguir créixer mitjançant la por a la diferència, a la llibertat d'idees. Tenir un enemic comú, el dimoni, les bruixes, la màgia, afavoria unir forces i generar una comunitat compacte on no hi havia lloc per la dissidència ni la diferència. Simone de Beauvoir deia que la bruixeria va ser una excusa del poder del patriarcat i del poder econòmic, social i religiós, per acabar amb la tradició de dones de ciència o metgesses durant l'Edat Mitjana i el Renaixement. Dones avançades al seu temps, hereves de figures com Hipàtia d'Alexandria, que es feien preguntes, investigaven i no es conformaven amb la fe per salvar la vida de les persones. Com explica Amenábar, Hipàtia va ser una de les primeres víctimes de la intransigència del fanatisme, acusada d'heretgia i traïció només per buscar respostes a les preguntes que durant molts segles s'havien fet ments emblemàtiques de la Història de la Ciència i del Pensament, com Sòcrates, Plató o Aristòtil, sobre l'univers i l'home. Unes preguntes que aquests primers cristians no podien acceptar, i encara menys si venien d'una dona.

En aquest sentit, la història d'Hipatia explica com el fanatisme, la fe cega en dogmes i les idees portades a l'extrem, van concentrar les seves forces i moure masses enfurismades per fer front al coneixement, a la llibertat i al progrés. Així, la por a la dissidència i a altres formes de pensament, van posar traves a l'evolució i millora de la qualitat de vida de bona part de la població, i va ser la causa de guerres i matances institucionalitzades. Un exemple clar el tenim a l'època llarga i fosca de la Història de la Humanitat que va ser l'Edat Mitjana.

En el cas de l'adaptació cinematogràfica d'*El Médico* de Noah Gordon, són els integristes musulmans els que es revoltent contra el Xa de

EL Médico

Pèrsia i els avenços mèdics de la Madrasa, que convivia més o menys en harmonia amb un Islam moderat, obert i tolerant amb els altres credos. Però també veiem com cristians i jueus acusen els avenços mèdics de pertànyer a la màgia negra. Entre aquests tenim el que ara coneixem com a autòpsia, que era considerat delictes de nigromància, condemnat per igual per les tres grans religions monoteistes a la pena de mort, perquè totes tenien la incorruptibilitat del cos com un dogma. Malgrat que aquesta adaptació cinematogràfica d'*El Médico* (Philip Stölzl, 2011) no és una gran pel·lícula, sí que gaudeix de notables interpretacions, està ben documentada i mostra, sense les pretensions i la militància d'Amenábar, el retrocés que va significar l'Edat Mitjana a nivell científic i mèdic.

També Umberto Eco va mostrar les ombres de la religió a la seva gran obra medieval, *El nombre de la rosa*, excel·lentment

EL nombre de la rosa

portada a la gran pantalla per Jean-Jacques Annaud al 1986, i magníficament interpretada (Sean Connery, Ron Perlman i Christian Slater estan impecables en els seus papers). Ambientada en els temps de la Santa Inquisició, denuncia com aquesta acusava de malalties i morts inexplicables a persones amb discapacitat o, simplement, a la població més pobre, amb l'excusa de que eren adoradors del diable. Les tortures eren les encarregades d'aconseguir les confessions.

En el film es veu com la cultura popular, d'origen pagà, les dones sàvies que transmetien coneixements sobre

les plantes, o simplement les dones autònomes que no depenien de la protecció de cap home i que vivien en solitari guanyant-se la vida com podien, eren penalitzades per la seva llibertat d'esperit amb acusacions de bruixeria, sotmeses a judicis sense garanties i cremades a les fogueres.

Al llarg dels segles i en nom de Déu s'han lliurat guerres, assassinats, holocausts, totalitarisme i accions terroristes, actes que paradoxalment han atemptat contra la pròpia religió i contra persones i societats que no seguien la mateixa lògica dogmàtica.

Dies Irae

El puritanisme danès

Segles més tard, els mateixos dissidents del catolicisme, i que van forçar a un trencament en contra dels abusos i la doble moral de l'Església, van convertir-se en fanàtics defensors de dogmes i morals que coixejava del mateix peu.

Això és el que ens va mostrar el film danès *Dies Irae* (Carl Gustav Dreyer, 1943), que narra com, en plena i cruenta caça de bruixes a la Dinamarca de 1623, un pastor protestant abusa del seu poder fent xantatge a una dona condemnada a mort per bruixa: si la seva filla es casa amb ell se salvaria de la foguera.

El film narra amb tots els detalls les contradiccions dels processos inquisitorials i com els defensors de la puresa de Déu i la moral s'acaben convertint en encarnacions del mal i sàdics incitadors de l'odi i la tortura. Una dicotomia que, salvant les distàncies i sense contenir tints religiosos, mostrava Lars Von Trier (també danès) precisament seixanta anys després, al 2003, amb l'excel·lent *Dogville*.

El festin de Babette

Per altra banda, una de les obres més conegudes del cinema danès, *El festin de Babette* (Gabriel Axel, 1987) presentava un petit poble de Dinamarca del segle XIX, profundament ancorat en el puritanisme, en la negació del plaer i de la felicitat, vivint constantment sota el jou del pecat, i el sotrac que viu amb la visita d'una forastera, que mica en mica els torna a despertar els sentits. Una dolça visió de com es poden deslligar els llaços del fanatisme més opressor.

Del fanatisme religiós al cultural: els supremacistes

Hereus, no només del què va significar el nazisme, sinó dels seus orígens, que perfectament denunciava *la Cinta blanca* (Michael Haneke, 2009), aquella Amèrica perdedora de la Guerra de Secessió i el fanatisme religiós i racial de l'home blanc ha generat tota una corrent de pensament que des del segle passat fins a l'actualitat és el caldo de cultiu de l'odi racial, religiós i cultural als Estats Units, tant d'actualitat en aquests moments d'inici de l'era Trump.

Una obra atípica per l'època com *El sargento negro*

El sargento negro

(John Ford, 1960) ja apuntava com d'arrelada estava aquesta cultura, fins i tot entre els anomenats progressistes, com també mostrava l'excel·lent *Matar a un ruiseñor* (Robert Mulligan, 1962) una

Matar a un ruiseñor

obra mestra magníficament interpretada per Gregory Peck que era l'advocat defensor d'un negre acusat d'assassinat.

D'altra banda, *Arde Mississippi* (Alan Parker, 1988) portava a terme una reconstrucció d'uns fets que van succeir en l'època de lluita pels drets civils dels negres, davant d'un Ku klux Klan que es resistia al canvi. El mateix Ku Klux Klan encara present i d'actualitat al tombant del segle XX, tal i com mostra la interessant *American History X* (Tony Kaye, 1998), un magnífic

Arde Mississippi

American History X

retrat de com funcionen els grups de joves supremacistes i filonazis als Estats Units, i de com l'odi només genera més odi. I l'atípica *El creyente* (Henry Bean, 2001), sobre un neonazi jueu que estudia per ser rabí. Dos pensaments contraris, el judaisme ortodox i l'antisemitisme, en una mateixa persona. L'odi a un mateix.

Fanatismes del segle XXI

Els darrers anys, el fonamentalisme islàmic és el gran protagonista a tots els mitjans i el gran enemic del món occidental, amb la perillosa tendència de posar tots els musulmans en el mateix sac.

Per aquest motiu, obres com *Timbuktu* (Abderrahmane Sissako, 2014) són tant importants, doncs ens ofereix la visió del fanatisme islamista des de la mirada atònita d'un musulmà.

L'any 2012, la capital cultural de Mali ha caigut a mans d'extremistes religiosos: es prohibeix la música, riure, fer esport o fumar, entre altres normes absurdes i terribles que imposen diàriament i de les quals les dones en són les principals víctimes. I en aquest context, viu, com tantes altres persones, una família de pastors a qui el destí i l'ocupació, la posa entre l'espasa i la paret. I a l'espectador, sense alè.

I mentre l'islamisme radical ens té a tots atemorits, en el si de la nostra societat convivim, més enllà de les adaptacions cinematogràfiques de les novel·les

de Dan Brown i el seu alter ego, Robert Langdon, amb fanatismes religiosos tolerats. És el que fa pocs anys denunciava *Camino* (Javier Fesser, 2008), que ens transmetia, a través d'una faula, la dramàtica història d'una nena molt religiosa, filla d'una família fanàtica de l'Opus Dei, que s'enfrontava a la mort i a un entorn cada vegada més opressor. Una crítica als dogmes de l'Opus Dei que, en paraules del propi director, molt criticat i acusat per aquesta secta catòlica: "Que curiós que en aquesta pel·lícula l'Opus Dei surti tant malparat i Déu no. No se suposa que eren el mateix?". Una frase que serveix per mostrar-nos com la religió, Déu, no té res a veure amb el fanatisme intolerant i destructiu.

Aquell diumenge de sang i mentides

El passat 30 de gener de 2017 es van complir 45 anys del *Bloody Sunday*, o diumenge sagnant, la matança de catorze persones, la majoria d'elles menors d'edat, en una marxa pels drets civils a Derry, Irlanda del Nord, el 1972.

Només explicaré que els militars van disparar per l'esquena als manifestants, a sang freda, a persones desarmades que corrien fugint de les bales. Només explicaré com l'exèrcit britànic va mentir i van dir que els nord-irlandesos posseïen armes, còctels Molotov i bombes... No us explicaré res més: us convido que ho

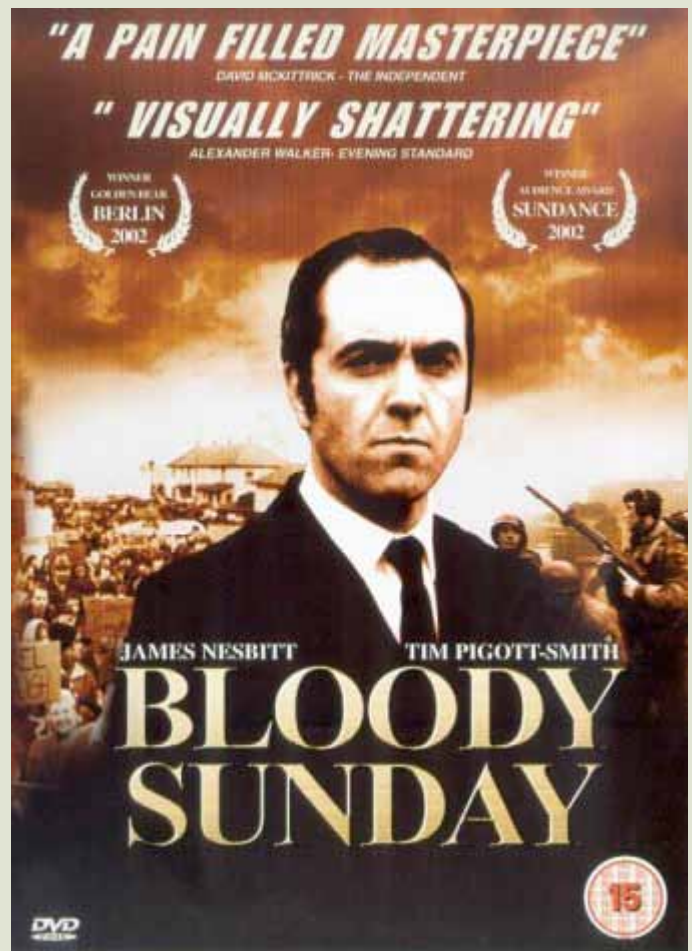
vegeu vosaltres mateixos, a quedar-vos enganxats durant una hora i mitja al film del mateix nom *Bloody Sunday* (Paul Greengrass, 2002).

Gairebé com si fos un documental, doncs, reproduïx moltes de les imatges que els mitjans de comunicació i els activistes van gravar aquell mateix dia. L'espectador es converteix en un testimoni de primera fila, en la càmera que assisteix, sense efectes ni filtres, ni cap tractament estètic, a la reconstrucció real d'una injustícia.

Injustícia perquè arran de les denúncies, manifestacions i protestes internacionles (l'ambaixada britànica a Dublín va ser incendiada, van haver-hi disturbis al consolat de Boston, entre altres accions internacionals, com un ressorgiment violent de l'IRA). El tribunal suprem del Regne Unit va obrir una investigació que es va tancar poc després al·legant que els manifestants anaven armats, de manera que l'ús del foc real estava justificat.

Arran d'una segona investigació, encomanada pel primer ministre Tony Blair el 1998, se'n van publicar els resultats el 2010. Com denuncia el film, cap dels manifestants portava cap arma ni representava cap amenaça com perquè es justificuessin els trets. Els soldats simplement van jugar a la guerra, animats per l'odi, les ganes d'acció i unes ordres mal donades.

James Cameron, al govern quan van sortir a la llum els resultats, va demanar perdó per la mentida sostinguda per l'Estat, responsable últim d'aquells fets com a ens superior a les forces armades.

Activitats de la Lliga

Uchungu na tumaini, crònica del dolor i l'esperança al festival Protesta de Vic

El 13 d'octubre el **Festival internacional Protesta** de Vic va projectar el documental de la Lliga sobre la violència a l'est de la RD del Congo, **Uchungu na tumaini, crònica del dolor i l'esperança**, seguit d'un debat sobre la situació a aquell país africà.

La Protesta es va celebrar entre els dies 12 i 22 d'octubre de 2016.

El 28 d'octubre el documental també va ser projectat a la **biblioteca pública La Sagrera-Marina Clotet de Barcelona**.

Mescla't 2016

Un any més, la Lliga va participar en el **Mescla't 2016** que es va celebrar el cap de setmana del 21 i el 22 d'octubre. Aquesta trobada anual és una mostra d'entitats, jocs, teatre i concerts amb l'objectiu de manifestar-se, de manera conjunta i coordinada, contra el racisme, la xenofòbia, l'homofòbia i qualsevol discriminació per raó de creença, origen, o diversitat funcional.

La Lliga hi va ser present a l'estand propi -amb informació sobre els nostres projectes i campanyes- i al de la **Campanya Ciutadana de Suport a les Persones Refugiades** i l'estand

de **l'SCAI** (Servei Ciutadà d'Acolliment als Immigrants), espais on la Lliga és present.

Cicle Els Murs a l'Europa del segle XXI

nostra ciutat.

Vam parlar de les migracions, de la crisi dels refugiats a Europa, dels tractats internacionals de "lliure" comerç (TTIP, CETA, TISA), del model de seguretat, defensa i pau que vol Europa, ens vam preguntar si les religions generen violència i vam tenir una sessió per repensar Europa.

Taller de contacontes

A partir d'aquestes sessions inicials, les persones que han fet el curs, liderades per la Judit Pérez, van posar en pràctica el seu aprenentatge explicant contes a nens i nenes a biblioteques de Sabadell: el 13 de desembre per commemorar el Dia Internacional dels Drets Humans (**contes, La cursa de les pluges i Dos països ben**

Durant els mesos d'octubre i novembre, vam organitzar un cicle de sis xerrades per reflexionar sobre **el model d'Europa que volem**. Les sessions van tenir lloc a la Biblioteca Vapor Badia de la

diferents), a la Biblioteca del Vapor Badia, i el 31 de gener de 2017 en commemoració del Dia Escolar de la No-violència i la Pau (DENIP), a la Biblioteca del Sud (conte, **Ubuntu**).

Presentació llibre Aguas de venganza de Miguel Pajares

El 9 de novembre la Lliga, amb la Fundació Bosch i Cardellach, van organitzar la presentació del llibre **Aguas de venganza** de l'antropòleg i president de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, **Miguel Pajares**. El llibre, en forma de novel·la, parla de la violència i les injustícies que pateixen moltes de les persones que intenten arribar a Espanya per l'anomenada frontera sud. La presentació es va fer a **la Llar del Llibre** i va comptar amb la presència del mateix autor.

Prèviament, el 28 de setembre, la presidenta de la Lliga, la Núria Jané, va presentar el Miguel Pajares a la **conferència inaugural del curs de la Fundació Bosch i Cardellach**.

Trobada amb l'escriptora Alissa Ganíeva

El 8 de febrer vam organitzar una trobada amb l'escriptora **Alissa Ganíeva** a la seu del **CIE-MEN**, a Barcelona.

Alissa Ganíeva és autora de la novel·la **La muntanya de la festa** i en el decurs de l'acte, que va ser conduït per la **Marta Ter**, investigadora a l'Observatori Eurasia, Ganíeva va parlar sobre el paper de la dona i de l'islam a Rússia i al Dagestan, d'on és originària.

Tercer premi del concurs de contraportades entre els alumnes de 2on. de Batxillerat de l'IES Ferran Casablanca de Sabadell

Autora: **Miroslay Morán**

Motiu del concurs: el drama humanitari que viuen els refugiats i immigrants, degut als conflictes o la pobresa als seus països d'origen i la política criminal i de vergonya dels responsables de la Unió Europea i de la majoria dels Estats membres

LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES
G-58.267.097

C/ Sant Isidre, 140 - 08208 Sabadell -
Tel. 93 723 71 02
info@dretsdelspobles.org

